



**ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΓΑΛΛΙΚΗΣ
ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΚΑΙ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ**



2016-2017

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	2
ΠΤΥΧΕΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ	2
ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Ο Χάρτης του Περιβάλλοντος στη γαλλική έννομη τάξη	2
Α. Η αρχή της προφύλαξης στη γαλλική έννομη τάξη	3
Β. Το ζήτημα της απαγόρευσης της υδραυλικής ρωγμάτωσης στη γαλλική έννομη τάξη	3
Γ. Δίκαιο του Περιβάλλοντος και «Προδικαστικά Ζητήματα Συνταγματικότητας»	5
Δ. Περιβαλλοντικά ζητήματα του Δικαίου της ενέργειας	7
Ε. Άνοιγμα σε δεδομένα της γαλλικής λογοτεχνίας	8
ΕΠΙΛΟΓΟΣ: Δικαιώματα τέταρτης γενεάς	9
ΑΣΚΗΣΗ ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	11
ΛΥΣΕΙΣ	12

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΠΤΥΧΕΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Ο Χάρτης του Περιβάλλοντος στη γαλλική έννομη τάξη

Η Γαλλία έχει αποκτήσει ένα Χάρτη του Περιβάλλοντος και έτσι είναι μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών που έχουν τεθεί στην πρωτοπορία του συνταγματισμού για την προστασία του περιβάλλοντος. Ο Χάρτης, που εγκρίθηκε από το κοινοβούλιο το 2005 με συντριπτική πλειοψηφία, έχει οδηγήσει σε μία προσθήκη στο πρώτο εδάφιο του Προοιμίου του Συντάγματος. «Ο γαλλικός λαός διακηρύσσει επίσημα την πρόσδεσή του στα Δικαιώματα του ανθρώπου και στις αρχές της εθνικής κυριαρχίας όπως αυτές καθορίζονται στη Διακήρυξη του 1789, επιβεβαιωμένη και συμπληρωμένη από το προοίμιο του Συντάγματος του 1946, όπως επίσης στα δικαιώματα και καθήκοντα καθορισμένα στο Χάρτη του περιβάλλοντος του 2004». Μία σύγκριση με τα άλλα ξένα κράτη δείχνει ότι η Γαλλία καθυστέρησε να προβεί στη συνταγματική καθιέρωση του δικαιώματος στο περιβάλλον ενώ η Ελβετία το είχε κάνει το 1974 και η Πορτογαλία το 1976 και η Ισπανία το 1978¹.

Ο Χάρτης επηρεάζει μεταξύ άλλων τη νομοθεσία, την κυβερνητική πολιτική, τις δικαστικές αποφάσεις και το γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα². Το 2012 το γαλλικό Συμβούλιο της Επικρατείας είχε βασίσει περισσότερες από 12 αποφάσεις του στο Χάρτη, σε θέματα που είχαν να κάνουν από την πυρηνική ενέργεια μέχρι την προστασία των λιμνών στα βουνά. Ενώ είχε προβλεφθεί ότι αυτό το κείμενο θα αύξαινε την πρωταρχία των περιβαλλοντικών υποθέσεων στο γαλλικό δίκαιο, μερίδα της θεωρίας υποστηρίζει ότι έχει ξεπεράσει όλες τις προσδοκίες.

¹ J. Morand Deviller, *L'environnement dans les constitutions étrangères*, Nouveaux Cahiers de Conseil Constitutionnel, N. 43, Avril 2014, <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/nouveaux-cahiers-du-conseil/cahier-n-43/l-environnement-dans-les-constitutions-etrangeres.140472.html>.

² D. Boyd, *The Constitutional Right to a Health Environment*, Environment – Science and Policy for Sustainable Development, July – August 2012.

A. Η αρχή της προφύλαξης στη γαλλική έννομη τάξη

Η αρχή της προφύλαξης προστέθηκε το 1993 με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ στο άρθρο 174, νυν άρθρο 191 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση³. Στο διεθνές επίπεδο, η αρχή αυτή έχει τις ρίζες της στην Παγκόσμια Χάρτα για τη Φύση, που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το 1982. Στο γαλλικό δίκαιο η αρχή αυτή θεσπίστηκε στο νόμο Μπαρνιέ της 2.2.1995, ο οποίος διακρίνει το δικαίωμα, τη διοικητική απόφαση και την επιστημονική αλήθεια. Σύμφωνα με το άρθρο 200-1 εδ. 4, *«Η αρχή της πρόληψης και της επανόρθωσης κατά προτεραιότητα στην πηγή των περιβαλλοντικών βλαβών επιβάλλει τη λήψη μέτρων με τη χρήση των καλύτερων διαθέσιμων τεχνικών, με ένα αποδεκτό οικονομικά κόστος»*.

Το άρθρο 5 του Χάρτη του Περιβάλλοντος, το οποίο είναι το αφιερωμένο ολοκληρωτικά στην προφυλακτική προδιαγραφή, ορίζει: *«Ενώσω η πραγματοποίηση μίας ζημίας, αν και αβέβαιη στο καθεστώς των επιστημονικών γνώσεων, θα μπορούσε να επηρεάσει με βαρύ και ανεπανόρθωτο τρόπο το περιβάλλον, οι δημόσιες αρχές επαγρυπνούν, με εφαρμογή της αρχής της προφύλαξης και εντός των τομέων αρμοδιοτήτων, για την εφαρμογή διαδικασιών εκτίμησης των κινδύνων και για την υιοθέτηση προσωρινών μέτρων και αναλογιών μέτρων για να αποκλείσουν την πραγματοποίηση της ζημίας»*.

Αίσθηση έχει προκαλέσει το γεγονός ότι η Γαλλία επικαλέστηκε την αρχή της προφύλαξης για να γίνει, το 2011, το πρώτο έθνος στον κόσμο που απαγόρευσε την υδραυλική ρωγμάτωση (ή διάρρηξη) ή υδρορωγμάτωση.

B. Το ζήτημα της απαγόρευσης της υδραυλικής ρωγμάτωσης στη γαλλική έννομη τάξη

Με τον όρο αυτό «υδρορωγμάτωση» αποδίδεται στα ελληνικά κατά μεταφραστικό δάνειο ο όρος της αγγλικής «hydraulic fracturing» ή απλώς «fracking».

Ο νεολογισμός αυτός δηλώνει μία διαδικασία η οποία κατά κανόνα συνίσταται σε εξόρυξη φυσικού αερίου ή πετρελαίου εγκλωβισμένου σε συμπαγή πετρώματα, μέσω της διοχέτευσης υπό πίεση ενός μείγματος από νερό, άμμο και χημικών προσθέτων, με

³ Γ. Σιούτη, *Εγχειρίδιο Δικαίου Περιβάλλοντος*, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2011, σσ. 56-57.

σκοπό να προκληθούν μικροσκοπικές ρωγμές στο πέτρωμα και να απελευθερωθεί έτσι το κοίτασμα. Αυτή η τεχνική, η οποία είναι σχετικώς παλαιά με πρώτο πείραμα το 1947 στο Κάνσας, δεν πρέπει να συγχέεται με τη φυσική υδρορωγμάτωση, η οποία απορρέει, στην επιφάνεια, από το αποτέλεσμα του παγώματος του νερού που είναι φυλακισμένο σε ένα βράχο.

Μέχρι την αρχή της δεκαετίας του 2000, η τεχνική αυτή δεν αναφερόταν ειδικά στους μεταλλευτικούς κώδικες. Επωφελήθηκε του νομοθετικού κενού έτσι ώστε να αναπτυχθεί γρήγορα, κυρίως στις ΗΠΑ. Η Γαλλία επέφερε μεταρρύθμιση στον μεταλλευτικό της κώδικα, αποφασίζοντας την απαγόρευση της υδραυλικής ρωγμάτωσης για την έρευνα και εκμετάλλευση του φυσικού αερίου, με το νόμο Jacob. Το Συνταγματικό Συμβούλιο δήλωσε, στις 11 Οκτωβρίου 2013, σύμφωνα με το Σύνταγμα το νόμο που ψηφίστηκε στις 13 Ιουλίου 2011, ο οποίος απαγόρευε την υδραυλική ρωγμάτωση στο γαλλικό έδαφος. Οι «Σοφοί» είχαν επιληφθεί του ζητήματος κατόπιν προσφυγής της εταιρείας από το Τέξας «Schuepbach Energy LLC», η οποία είχε αποκτήσει δύο άδειες εξερεύνησης σε μία απέραντη ζώνη 10.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων στο Νότο της Γαλλίας, πριν να τις δει να ανακαλούνται. Ο δικηγόρος της επιχείρησης ενώπιον του Συμβουλίου είχε εκτιμήσει ότι η λήξη της ισχύος των αδειών εκμετάλλευσης και εξερεύνησης αποτελούσε μία εφαρμογή «υπερβολικά αυστηρή» της αρχής της προφύλαξης. Δήλωσε ότι δεν υπήρχε καμία μελέτη που να αποδεικνύει ότι η τεχνική αυτή παρουσιάζει τον παραμικρό κίνδυνο.

Το Συμβούλιο ωστόσο απέρριψε τα επιχειρήματα του προσφεύγοντος επιβεβαιώνοντας ότι η απαγόρευση δεν ήταν μία κατάχρηση της αρχής της προφύλαξης και επομένως δεν ήταν αντισυνταγματική.

Ειδικότερα, είχε επιληφθεί, στο πλαίσιο της διαδικασίας για «Προδικαστικό Ζήτημα Συνταγματικότητας, που είχε τεθεί σε ισχύ την 1^η Μαρτίου 2010⁴. Ενώπιον του ανώτατου διοικητικού δικαστηρίου, η προσφεύγουσα εταιρεία είχε μεταξύ άλλων επικαλεστεί, εναντίον των άρθρων 1 και 3 του νόμου της 13^{ης} Ιουλίου 2011, το άρθρο 6 του Χάρτη του περιβάλλοντος, το οποίο έχει ως εξής: «Οι δημόσιες πολιτικές πρέπει να προάγουν μία αειφόρο ανάπτυξη. Για αυτό το σκοπό, αυτές συμφιλιώνουν την

⁴ Conseil Constitutionnel, *Commentaire Décision n 2013-346 QPC du 11 octobre 2013 Société Schuepbach Energy LLC (Interdiction de la fracturation hydraulique pour l'exploration et l'exploitation des hydrocarbures – Abrogation des permis de recherches*, http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/root/bank/download/2013346QPCccc_346qpc.pdf.

προστασία και την αξιοποίηση του περιβάλλοντος, την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική πρόοδο».

Υποστήριξε ότι το άρθρο αυτό θα παραγνωριζόταν στο μέτρο που «η θεώρηση, το λιγότερο συνοπτική και ταχεία, της προστασίας του περιβάλλοντος παραμερίζει κάθε θεώρηση τόσο της οικονομικής ανάπτυξης όσο και της κοινωνικής προόδου».

Ενώ η Γαλλία εισήγαγε το 2013 το 90% του φυσικού της αερίου και το 99% του πετρελαίου της, η εκμετάλλευση των επίμαχων κοιτασμάτων έκανε να γεννηθεί η ελπίδα για ενεργειακή ανεξαρτησία⁵. Ωστόσο, μία έκθεση από ειδικούς συνιστούσε τον πειραματισμό στη χώρα αυτή, ως προς μία τεχνολογία εκμετάλλευσης στη βάση του φθοροπροπανίου, δηλαδή μία εναλλακτική έναντι της υδραυλικής ρωγμάτωσης. Αυτή η έκθεση, που τυπώθηκε μόλις σε επτά αντίγραφα, είχε παραγγελθεί από τον Υπουργό Παραγωγικής Ανασυγκρότησης στα μέσα του 2012. Η σύνταξή της ολοκληρώθηκε στην αρχή του 2014 και συνειδητά «θάφτηκε»⁶. Συμπεραινόταν στην έκθεση ότι η προτεινόμενη τεχνική, η οποία έχει το πλεονέκτημα ότι δεν χρησιμοποιεί το σπανίζοντα πόρο του νερού, αποτελούσε μία πραγματική εναλλακτική που υποσχόταν να απαντήσει στα περιβαλλοντικά προβλήματα που τίθενται από την υδραυλική ρωγμάτωση.

Αντίθετα, στη Μεγάλη Βρετανία δόθηκε «πράσινο φως» για εξόρυξη σχιστολιθικού φυσικού αερίου με την τεχνική της ρωγμάτωσης.

Γ. Δίκαιο του Περιβάλλοντος και «Προδικαστικά Ζητήματα Συνταγματικότητας»

Παρά τον περιορισμένο αριθμό «Προδικαστικών Ζητημάτων Συνταγματικότητας» κατ' εφαρμογή του Χάρτη του Περιβάλλοντος, κυρίως εξαιτίας της μεγάλης σπουδαιότητας των δικονομικών «φίλτρων» ή ακόμη του κόστους της διαδικασίας, πρέπει να θεωρηθεί ότι αυτή θα παραμείνει ένα ουσιώδες εργαλείο για την αναγνώριση ενός δικαίου ιδιαίτερα αναγκαίου στον καιρό μας. Πράγματι, το «Προδικαστικό Ζήτημα Συνταγματικότητας» έχει επιτρέψει να ενθαρρύνει ο νομοθέτης την εφαρμογή της αρχής της συμμετοχής του κοινού για να τον καταστήσει σύμφωνο με τους

⁵ *Gaz de schiste : les Sages valident l'interdiction de la fracturation hydraulique*, 11/10/2013.

⁶ *Gaz de schiste : le rapport enterré par le gouvernement*, 06/04/2015, <http://www.lefigaro.fr/conjoncture/2015/04/06/20002-20150406ARTFIG00201-gaz-de-schiste-le-rapport-enterré-par-le-gouvernement.php>.

συνταγματικούς κανόνες και αυτός να συναγάγει ένα καθήκον το οποίο δεν αναφέρεται στο Χάρτη, δηλαδή το καθήκον της επαγρύπνησης⁷.

Επισημαίνεται ότι όλες οι διαφορές του δικαίου του περιβάλλοντος οι οποίες έχουν υποβληθεί στο Συνταγματικό Συμβούλιο δια της οδού των «Προδικαστικών Ζητημάτων Συνταγματικότητας» δεν προσεγγίζονται πάντα στη βάση του Χάρτη του Περιβάλλοντος. Αυτή είναι η περίπτωση των φορολογικών διαφορών ή ακόμη της προαναφερθείσας απόφασης του Συνταγματικού Συμβουλίου για τη συνταγματικότητα της απαγόρευσης της υδρορωγμάτωσης, περιπτώσεις στις οποίες η αρχή της ισότητας έχει μία ευρεία θέση.

Σε κάθε περίπτωση, προκειμένου για το άρθρο 5 του Χάρτη, το Συνταγματικό Συμβούλιο δεν έχει ακόμη καταστήσει ακριβή τη θέση του στο πλαίσιο της διαδικασίας «Προδικαστικού Ζητήματος Συνταγματικότητας» αλλά απλώς έλαβε υπόψη του την αρχή της προφύλαξης στην προαναφερθείσα απόφαση για την υδρορωγμάτωση. Ειδικότερα, έχει κριθεί από το Συνταγματικό Συμβούλιο ότι όλες οι διατάξεις του Χάρτη έχουν αξία συνταγματική αλλά δεν θεσμοποιούν όλες ένα δικαίωμα ή μία ελευθερία που το Σύνταγμα εγγυάται και δεν μπορούν λοιπόν να αποτελέσουν αντικείμενο επίκλησης για τη στήριξη ενός «Προδικαστικού Ζητήματος Αντισυνταγματικότητας». Έτσι, ειδικότερα επισημάνθηκε στην απόφαση 2014-394 στο πλαίσιο της διαδικασίας ενός ζητήματος αυτής της διαδικασίας ότι τα επτά εδάφια που προηγούνται των δέκα άρθρων του Χάρτη «έχουν συνταγματική αξία» αλλά ότι κανένα «από αυτά δεν θεσπίζει ένα δικαίωμα ή μία ελευθερία που το Σύνταγμα εγγυάται». Στην υπόθεση της απαγόρευσης της υδρορωγμάτωσης, το Συνταγματικό Συμβούλιο δεν εξέφρασε θέση στο ζήτημα αν το άρθρο 5 του Χάρτη θεσπίζει ένα δικαίωμα ή μία ελευθερία που το Σύνταγμα εγγυάται. Τόσο σε αυτήν απόφαση όσο και στη μεταγενέστερη, 2014-694 DC, αρνείται να θεωρήσει ότι η αρχή της προφύλαξης θα ήταν ένας συνταγματικός κανόνας, από την άποψη του οποίου θα μπορούσαν να ελεγχθούν νομοθετικές διατάξεις που θεσπίζουν μέτρα τα οποία δεν είναι «προσωρινά»⁸.

⁷ Ch. Huglo, *La QPC : quelle utilisation en droit de l'environnement?*, Nouveaux Cahiers du Conseil Constitutionnel, n. 43 (le Conseil constitutionnel et l'environnement) avril 2014.

⁸ Juin 2014 : *La Charte de l'environnement de 2004*, <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/A-la-une/juin-2014-la-charte-de-l-environnement-de-2004.141685.html>.

Εξάλλου, βελτιώσεις δικονομικής φύσεως φαίνονται ακόμη απαραίτητες, κυρίως όσον αφορά τη θέση που δίνεται στις προσφυγές παρέμβασης ενώπιον του Συνταγματικού Συμβουλίου και την προσφυγή σε πραγματογνωμοσύνη. Αντίθετα προς αυτό που έχει υποστηριχθεί εδώ και πολύ καιρό, το Δίκαιο δεν είναι μία απλή απόρροια των κοινωνικών δυνάμεων. Διατηρεί μάλλον μία ορισμένη τάξη ανάμεσα σε αυτές αλλά τη λειτουργεί πάντοτε προς ορισμένη κατεύθυνση, προσαρμοζόμενο, με τον καλύτερο τρόπο, στις περιστάσεις, έτσι ώστε οι υπάρχουσες αξίες και οι αξίες που αναδύονται να είναι τέλεια ισορροπημένες και υποστηριγμένες. Έτσι, σε ορισμένες εποχές, ένα νέο δίκαιο αναδύεται για να απαντήσει στις βαθιές φιλοδοξίες και να βοηθήσει την κοινωνία να αντιμετωπίσει νέους στόχους που σχεδιάζονται. Αυτή είναι η περίπτωση τόσο για το δίκαιο του περιβάλλοντος όσο και για τη διαδικασία των «Προδικαστικών Ζητημάτων Συνταγματικότητας».

Δ. Περιβαλλοντικά ζητήματα του Δικαίου της ενέργειας

Από τις 17 Ιανουαρίου 2017, τα νέα κτίρια με χρήση κατοικίας ή του τριτογενούς τομέα εφοδιασμένα με χώρο στάθμευσης πρέπει να είναι διευθετημένα με τέτοιο τρόπο που να επιτρέπουν τη στάθμευση ηλεκτρικών οχημάτων ή υβριδικών και ποδηλάτων⁹. Προκειμένου να εγγραφεί η βελτίωση της ποιότητας του αέρα για μία καλύτερη προστασία της υγείας, ο νόμος για την ενεργειακή μετάβαση, 2015-992 της 17^{ης} Αυγούστου 2015, προέβλεπε την ανάπτυξη καθαρών συγκοινωνιών. Πράγματι, η ανάπτυξη και η διανομή των μέσων μεταφοράς με χαμηλές εκπομπές καυσαερίου που να συμβάλει στο φαινόμενο του θερμοκηπίου και ουσιών που ρυπαίνουν την ατμόσφαιρα φαίνονταν ως προτεραιότητας. Μία διοικητική απόφαση έχει έρθει να συγκεκριμενοποιήσει τα χαρακτηριστικά της εγκατάστασης της επαναφόρτισης των οχημάτων όπως και τη χωρητικότητα των υποδομών για τη στάθμευση των ποδηλάτων. Για παράδειγμα, για τα κτίρια με χρήση κατοικίας, η επιφάνεια του χώρου του αφιερωμένου στα ποδήλατα πρέπει αν είναι της τάξεως του 0,75 τ.μ. ανά κατοικία για τις κατοικίες μέχρι δύο βασικά δωμάτια.

⁹ L. Valy, *Véhicules électriques et vélos : des places de stationnement dédiées et aménagées!*, dans Public/Environnement, le 01/08/2016, Net-iris Le Droit à l'information juridique, <http://www.net-iris.fr/veille-juridique/actualite/35254/vehicules-electriques-et-velos-des-places-de-stationnement-dediees-et-amenagees.php>.

Σε κάθε περίπτωση με βάση το ισχύον δίκαιο της ενέργειας έχει ανακύψει ένα νέο θεμελιώδες δικαίωμα, που μπορεί να καταταγεί στην κατηγορία των δικαιωμάτων τέταρτης γενεάς, των οποίων εμβληματικό και κεντρικό παράδειγμα αποτελεί το δικαίωμα του καθενός να συμμετέχει στην Κοινωνία της Γνώσεως ή, κατά την ορολογία του ελληνικού τυπικού Συντάγματος, στην Κοινωνία της Πληροφορίας (άρ. 5^Α παρ. 2). Είναι αξιοσημείωτο ότι ο νόμος 2015 – 992 σχετικός με την ενεργειακή μετάβαση για την πράσινη ανάπτυξη, ορίζει στο άρθρο 1, που αντικαθιστά το υπάρχον άρθρο L.100-1 του Κώδικα Ενέργειας ότι «*Η ενεργειακή πολιτική*

4^ο Προφυλάσσει την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον, ιδιαίτερα παλεύοντας ενάντια στην επιδείνωση του φαινομένου του θερμοκηπίου και ενάντια στους μείζονες βιομηχανικούς κινδύνους, μειώνοντας την έκθεση των πολιτών στη ρύπανση του αέρα και με την εγγύηση της πυρηνικής ασφάλειας.

5. Εγγυάται την κοινωνική και εδαφική συνοχή διασφαλίζοντας ένα δικαίωμα πρόσβασης σε όλα τα νοικοκυριά στην ενέργεια χωρίς υπερβολικό κόστος έναντι των πόρων τους».

E. Άνοιγμα σε δεδομένα της γαλλικής λογοτεχνίας

Η νέα εποχή την οποία βιώνει η ανθρωπότητα δεν είναι άσχετη με τη γαλλική λογοτεχνία. Αντιθέτως, ο Βερν αποτέλεσε ένα σημαδιακό προφήτη, π.χ. για τις τηλεδιασκέψεις οι οποίες αποτελούν σημαντικό στοιχείο της σύγχρονης Κοινωνίας της Πληροφορίας. Φυσικά, το έργο του Βερν προσπάθησε να αποδείξει, όσον αφορά το υδάτινο στοιχείο, ο μεγαλύτερος εξερευνητής των βυθών, του 20^{ου} αιώνα, Ζακ Υβ Κουστό. Η λογοτεχνία λοιπόν προήγαγε με τα έργα επιστημονικής φαντασίας τη ζήτηση και την αναζήτηση νέων επιστημονικών γνώσεων και αποδείξεων. Βέβαια, η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος δεν ήταν ακόμη το ζητούμενο κατά τον 19^ο αιώνα. Συνεπώς, η γαλλική λογοτεχνία σηματοδοτεί μία νέα εποχή για την πρόοδο της επιστήμης και της τεχνολογίας, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τη νομική επιστήμη και το ιδιαίτερα επίκαιρο ζήτημα της καθιέρωσης θεμελιωδών δικαιωμάτων συναφών με την τεχνική και τους φυσικούς πόρους, χερσαίους και ενάλιους ή υποθαλάσσιους.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ: Δικαιώματα τέταρτης γενεάς

Η ανθρωπότητα, τουλάχιστον στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης διέρχεται μία νέα περίοδο όσον αφορά την παραγωγή θεμελιωδών δικαιωμάτων. Πρόκειται για δικαιώματα τέταρτης γενεάς, τα οποία δεν είναι καθιερωμένα στο Σύνταγμα, όπως είναι το δικαίωμα στην ενέργεια. Αν στο πλαίσιο των δικαιωμάτων τρίτης γενεάς εμβληματικό χαρακτήρα έχει κυρίως το δικαίωμα στην απόλαυση και στην προστασία του περιβάλλοντος, υπάρχουν συναφείς με αυτό εξελίξεις στο πλαίσιο των δικαιωμάτων τέταρτης γενεάς, τα οποία θα μπορούσαν να ονομαστούν δικαιώματα υψηλής τεχνολογίας ή «τεχνολογικά δικαιώματα». Παράδειγμα αποτελεί το θεμελιώδες δικαίωμα στην ενέργεια, το οποίο είναι συνδεδεμένο με τη θεμελιώδη αρχή της αιεφόρου ανάπτυξης, όπως προκύπτει από την προαναφερθείσα διάταξη της παρ. 5 του άρ. 1 για την ενεργειακή μετάβαση. Με το δικαίωμα χρήσης της ενέργειας επικαλύπτεται το μοντέρνο θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα στο νερό.

Το περιβάλλον λοιπόν δεν νοείται πλέον κυρίως ως ύλη προς απόλαυση παρά ως ενέργεια προς χρήση, κατά περίπτωση βιομηχανική ή ιδιωτική. Σύστοιχο με αυτό είναι ότι μπαίνει στο νομικό προσκήνιο ως πρωταγωνιστής η έννοια του «νοικοκυριού», δηλαδή του τελικού χρήστη – καταναλωτή. Τα δικαιώματα τρίτης γενεάς, που αφορούν την προστασία του καταναλωτή, προεκτείνονται, όπως και το δικαίωμα στην απόλαυση και προστασία του περιβάλλοντος, σε ένα δικαίωμα χρήσης και μάλιστα εξοικονόμησης ενέργειας. Το δικαίωμα της ενέργειας είναι λοιπόν ανθρωποκεντρικό, υπέρ κυρίως του απλού καταναλωτή και ταυτόχρονα και οικολογικό. Δεδομένης και της σχέσης του με τις νέες τεχνολογίες, επιβεβαιώνει το χαρακτήρα των δικαιωμάτων τέταρτης γενεάς ως δικαιωμάτων υψηλής τεχνολογίας.

Είναι ένα δικαίωμα αλληλεγγύης και συλλογικό («κοινοτικό»), σαν δηλαδή και τα δικαιώματα τρίτης γενεάς.

Με άλλα λόγια είναι ένα δικαίωμα αλληλεγγύης διότι η εξοικονόμηση πόρων σημαίνει φειδώ στη χρήση των ενεργειακών πόρων, άρα σεβασμό στο φυσικό περιβάλλον, το οποίο, όπως είναι γνωστό, έχει ένα χαρακτήρα αλληλέγγυο, ιδίως έναντι των μελλοντικών ανθρωπίνων γενεών, και συλλογικό.

Ταυτόχρονα, είναι και ένα δικαίωμα συλλογικό, διότι αφορά όχι απλώς το γενικό συμφέρον π.χ. όπως υποδηλώνεται με την έννοια του νοικοκυριού, που παραπέμπει στην έννοια της οικογένειας ως στοιχειώδους κοινωνικής ομάδας, αλλά και το δημόσιο

συμφέρον το καθολικό, π.χ. το δικαίωμα στις ΑΠΕ είναι ένα δικαίωμα που αφορά το σεβασμό και την αξιοποίηση συλλογικών έννομων αγαθών, όπως ο Ήλιος, ο άνεμος, τα κύματα της θάλασσας...

ΑΣΚΗΣΗ ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Η Γαλλία είναι μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών που έχουν τεθεί στην πρωτοπορία του συνταγματισμού για την προστασία του περιβάλλοντος, διότι:
 - A. συμμετέχει σε ευρωπαϊκά προγράμματα για την προστασία του περιβάλλοντος.
 - B. έχει αποκτήσει ένα Χάρτη του Περιβάλλοντος.
 - Γ. σαν λαός προστατεύει το περιβάλλον.
 - Δ. ισχύουν όλα τα παραπάνω.
2. Η αρχή της προφύλαξης προστέθηκε με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ στο άρθρο 174, νυν άρθρο 191 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση το:
 - A. 1992. B. 1996. Γ. 1994. Δ. 1991.
3. Ο νόμος Μπαρνιέ της 2.2.1995, διακρίνει:
 - A. τη διοικητική απόφαση και την επιστημονική αλήθεια.
 - B. το δικαίωμα, τη διοικητική απόφαση και την επιστημονική αλήθεια.
 - Γ. το δικαίωμα και την επιστημονική αλήθεια.
 - Δ. δεν ισχύει τίποτα από τα παραπάνω.
4. Το Συνταγματικό Συμβούλιο δήλωσε, στις 11 Οκτωβρίου 2013, για το νόμο που ψηφίστηκε στις 13 Ιουλίου 2011 για την υδρορωγμάτωση ότι είναι:
 - A. εν μέρει αντισυνταγματικός.
 - B. συνολικά αντισυνταγματικός.
 - Γ. σύμφωνος με το Σύνταγμα.
 - Δ. δεν ισχύει τίποτα από τα παραπάνω.
5. Το άρθρο 6 του Χάρτη του περιβάλλοντος, αναφέρει:
 - A. «Οι δημόσιες πολιτικές πρέπει να προάγουν μία αειφόρο ανάπτυξη. Για αυτό το σκοπό, αυτές συμφιλώνουν την προστασία και την αξιοποίηση του περιβάλλοντος, την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική πρόοδο».
 - B. «Οι δημόσιες πολιτικές πρέπει να προάγουν μία αειφόρο ανάπτυξη, με κύριο σκοπό την οικονομική ανάπτυξη.»
 - Γ. «Οι δημόσιες πολιτικές συμφιλώνουν την προστασία και την αξιοποίηση του περιβάλλοντος, την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική πρόοδο».
 - Δ. καθιερώνει ρητά την αρχή της προφύλαξης.
6. Το Συνταγματικό Συμβούλιο δεν έχει ακόμη καταστήσει ακριβή τη θέση του στο πλαίσιο της διαδικασίας «Προδικαστικού Ζητήματος Συνταγματικότητας» για το:
 - A. άρθρο 2 του Χάρτη.
 - B. άρθρο 5 του Χάρτη.
 - Γ. όλα τα παραπάνω.
 - Δ. δεν ισχύει τίποτα από τα παραπάνω.
7. Η υδραυλική ρωγμάτωση:
 - A. μέχρι την αρχή της δεκαετίας του 2000, δεν αναφερόταν ειδικά στους μεταλλευτικούς κώδικες.
 - B. επωφελήθηκε του νομοθετικού κενού έτσι ώστε να αναπτυχθεί γρήγορα, κυρίως στις ΗΠΑ.
 - Γ. απαγορεύτηκε στη Γαλλία για την έρευνα και εκμετάλλευση του φυσικού αερίου
 - Δ. ισχύουν όλα τα παραπάνω.
8. Η Γαλλία εισήγαγε το 2013:
 - A. το 80% του φυσικού της αερίου.
 - B. το 95% του φυσικού της αερίου.
 - Γ. το 90% του φυσικού της αερίου και το 99% του πετρελαίου της.
 - Δ. δεν ισχύει τίποτα από τα παραπάνω.
9. Από τις 17 Ιανουαρίου 2017, τα νέα κτίρια με χώρο στάθμευσης πρέπει να είναι διευθετημένα με τέτοιο τρόπο που να:
 - A. έχουν χωρητικότητα για τη στάθμευση των ποδηλάτων.
 - B. δίνουν την δυνατότητα εγκατάστασης της επαναφόρτισης των οχημάτων.
 - Γ. επιτρέπουν τη στάθμευση ηλεκτρικών οχημάτων ή υβριδικών και ποδηλάτων.
 - Δ. ισχύουν όλα τα παραπάνω.
10. Η ανάπτυξη και η διανομή των μέσων μεταφοράς με χαμηλές εκπομπές καυσαερίου συμβάλλει:
 - A. στην προστασία της υγείας.
 - B. στη βελτίωση της ποιότητας του αέρα.

Γ. στον περιορισμό του φαινομένου του θερμοκηπίου και ουσιών που ρυπαίνουν την ατμόσφαιρα.

Δ. ισχύουν όλα τα παραπάνω.

ΛΥΣΕΙΣ

1. Β

2. Α

3. Β

4. Γ

5. Α

6. Β

7. Δ

8. Γ

9. Δ

10. Δ